

Spis treści

Przedmowa do czternastego wydania	V
Wykaz skrótów	XIX
Wykaz literatury	XXIII
Rozdział I. Uwagi wprowadzające	1
§ 1. Podstawowe pojęcia	1
§ 2. Ewolucja polskiego prawa spadkowego w okresie po II wojnie światowej	3
§ 3. Źródła i systematyka obowiązującego prawa spadkowego	4
I. Uwagi ogólne	4
II. Systematyka Księgi czwartej KC	5
III. Dziedziczenie gospodarstw rolnych	5
§ 4. Literatura polskiego prawa spadkowego	7
Rozdział II. Pojęcie i skład spadku	11
§ 5. Spadek w ogólności	11
I. Spadek – określenie ogólne	11
II. Prawa i obowiązki wchodzące w skład spadku	12
III. Prawa i obowiązki wyłączone ze spadku	13
1. Prawa i obowiązki niemające charakteru cywilnoprawnego	13
2. Prawa i obowiązki o charakterze niemajątkowym	13
3. Prawa i obowiązki ściśle związane z osobą spadkodawcy	14
4. Prawa i obowiązki przechodzące na określone osoby, niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami	17
§ 6. Prawa wchodzące w skład spadku	20
I. Uwagi ogólne	20
II. Prawa rzeczowe	21
1. Podmiotowe prawa rzeczowe	21
2. Posiadanie	21
III. Prawa z zakresu zobowiązań	22
1. Zasada ogólna	22
2. Roszczenia odszkodowawcze	22
3. Prawa wynikające z umów	22
IV. Ekspektatywa i inne sytuacje prawne	22
§ 7. Obowiązki wchodzące w skład spadku	23
I. Uwagi ogólne	23
II. Obowiązki, których podmiotem był spadkodawca	23
1. Zasada ogólna	23
2. Obowiązki prawnorzeczowe	24
3. Zobowiązania	24

4. Obowiązki prawnorodzinne	24
III. Obowiązki, które nie ciążyły na spadkodawcy	25
IV. Obowiązki związane z otwarciem spadku	25
1. Uwagi ogólne	25
2. Koszty postępowania spadkowego	26
3. Koszty pogrzebu oraz koszty związane z chorobą spadkodawcy	26
4. Pozostałe długi spadkowe	27
§ 8. Gospodarstwo rolne oraz wkład gruntowy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej jako element spadku	29
Rozdział III. Dziedziczenie. Zagadnienia ogólne	31
§ 9. Pojęcie dziedziczenia	31
§ 10. Podmiotowe prawo do dziedziczenia	32
§ 11. Powołanie do spadku	35
§ 12. Otwarcie i nabycie spadku	36
I. Otwarcie spadku	36
1. Śmierć spadkodawcy	36
2. Uznanie za zmarłego	37
3. Akt zgonu. Sądowe stwierdzenie zgonu	38
II. Nabycie spadku	38
1. Nabycie <i>ex lege</i>	38
2. Sukcesja generalna	39
§ 13. Zdolność do dziedziczenia	40
I. Uwagi ogólne	40
1. Zdolność do dziedziczenia a zdolność prawna	40
2. Niezdolność względna i bezwzględna	40
II. Zdolność do dziedziczenia – kategorie podmiotów	41
1. Dziecko poczęte	41
2. Osoba prawna	42
3. Chwila decydująca dla zdolności dziedziczenia	43
§ 14. Niegodność dziedziczenia	43
I. Uwagi ogólne	43
1. Pojęcie	43
2. Konstrukcja prawna niegodności	43
3. Krąg podmiotowy	44
II. Stwierdzenie niegodności	44
1. Proces	44
2. Osoby uprawnione do wystąpienia z powództwem	44
3. Termin	45
4. Skutki	45
III. Przyczyny niegodności	46
1. Wylczenie	46
2. Umyślne, ciężkie przestępstwo przeciwko spadkodawcy	46
3. Naruszenie swobody testowania	47
4. Działania przeciwko testamentowi	48
IV. Przebaczenie	49
1. Funkcje	49
2. Charakter prawny	49
3. Forma	50

§ 15. Zrzeczenie się dziedziczenia	50
I. Umowa	50
II. Podmioty	51
III. Przedmiot	51
IV. Skutki	52
Rozdział IV. Dziedziczenie ustawowe	53
§ 16. Uwagi ogólne	53
I. Pierwszeństwo testamentu	53
II. Krąg spadkobierców	54
1. Określenie	54
2. Zstępni; osoby przysposobione	54
3. Małżonek	55
4. Kolejność dziedziczenia	57
§ 17. Porządek dziedziczenia	58
I. Dziedziczenie spadkobierców grupy pierwszej	58
1. Małżonek i dzieci	58
2. Dzieci i dalsi zstępni	60
II. Dziedziczenie spadkobierców grupy drugiej i trzeciej	60
1. Określenie kręgu spadkobierców	60
2. Małżonek	61
3. Rodzice i rodzeństwo	61
4. Małżonek jako jedyny spadkobierca	63
5. Dziadkowie spadkodawcy	64
6. Pasierbowie spadkodawcy	65
III. Dziedziczenie gminy i Skarbu Państwa	66
§ 18. Ustawowe dziedziczenie gospodarstwa rolnego i wkladu gruntowego w rolniczej spółdzielni produkcyjnej	67
I. Uwagi ogólne	67
II. Przesłanki dziedziczenia	69
1. Wylczenie	69
2. Stała praca przy produkcji rolnej	69
3. Przygotowanie zawodowe	69
4. Małoletniość, pobieranie nauki zawodu i uczęszczanie do szkół	70
5. Niezdolność do pracy	70
III. Porządek dziedziczenia	70
1. Małżonek i dzieci	70
2. Rodzeństwo	71
3. Rodzice	71
4. Skarb Państwa	72
IV. Ocena istniejącego uregulowania	72
V. Dziedziczenie wkladu gruntowego	72
Rozdział V. Testament jako podstawa dziedziczenia	75
§ 19. Testament jako szczególna czynność prawna	75
I. Uwagi ogólne	75
II. Cechy testamentu	76
III. Wyłączność testamentu	77
§ 20. Sporządzenie testamentu	78

I. Zdolność testowania	78
II. Wola testowania	79
1. Pojęcie	79
2. Wady oświadczenia woli	79
3. Brak świadomości lub swobody	80
4. Błąd	80
5. Groźba	80
6. Nieważność testamentu	81
III. Zakaz testamentów wspólnych	81
§ 21. Odwołanie testamentu	82
I. Uwagi ogólne	82
II. Sposoby odwołania	82
1. Wyliczenie	82
2. Sporządzenie nowego testamentu	83
3. Zniszczenie testamentu	84
4. Dokonanie zmian	84
III. Skutki odwołania	84
§ 22. Wykładnia testamentu	85
§ 23. Nieważność i bezskuteczność testamentu	87
I. Nieważność testamentu	87
1. Przyczyny	87
2. Nieważność z art. 945 KC	87
II. Bezskuteczność testamentu	88
III. Konwersja testamentu	88
1. Pojęcie	88
2. Konwersja testamentu	89
IV. Stwierdzenie nieważności testamentu	90
§ 24. Otwarcie i ogłoszenie testamentu	90
Rozdział VI. Forma testamentu	93
§ 25. Uwagi ogólne	93
I. Formalizm testamentu	93
II. Testamenty zwykłe i szczególne	95
§ 26. Testamenty zwykłe	95
I. Testament holograficzny (własnoręczny)	95
1. Przesłanki ważności	95
2. Pismo	96
3. Podpis	96
4. Data	97
II. Testament notarialny	97
III. Testament allograficzny	98
1. Przesłanki ważności	98
2. Ustne oświadczenia woli	99
3. Osoba przyjmująca oświadczenie	99
4. Protokół	100
5. Świadkowie	100
§ 27. Testamenty szczególne	101
I. Testament ustny	101
1. Przesłanki ważności	101

2. Obawa rychłej śmierci	101
3. Okoliczności szczególne	102
4. Oświadczenie spadkodawcy	102
5. Świadkowie	103
6. Stwierdzenie treści testamentu	103
7. Pismo	104
8. Zeznania świadków	104
9. Relacja pomiędzy sposobami stwierdzenia treści testamentu	105
II. Testament na polskim statku morskim lub powietrznym	106
III. Testament wojskowy	106
§ 28. Świadkowie testamentu	107
I. Rola świadków	107
II. Zdolność pełnienia roli świadka	107
1. Uwagi ogólne	107
2. Niezdolność bezwzględna	108
3. Niezdolność względna	108
III. Świadkowie kwalifikowani	109
Rozdział VII. Treść testamentu	111
§ 29. Zagadnienia ogólne	112
I. Konieczna treść testamentu	112
II. Swoboda testowania	113
1. Pojęcie	113
2. Ograniczenia	113
§ 30. Ustanowienie spadkobiercy	114
I. Powołanie do dziedziczenia	114
1. Określenie osoby spadkobiercy	114
2. Zakaz powołania warunkowego i terminowego	115
3. Przeznaczenie oznaczonej osobie poszczególnych przedmiotów	115
4. Wielkość udziałów	116
II. Testament negatywny. Wydziedziczenie	118
1. Testament negatywny	118
2. Wydziedziczenie	118
3. Przyczyny wydziedziczenia	118
4. Przebaczenie	119
5. Wydziedziczenie częściowe	120
III. Podstawienie, przyrost	120
1. Podstawienie	120
2. Przyrost	121
§ 31. Inne rozrządzenia testamentowe	121
I. Zapis zwykły	121
1. Pojęcie	121
2. Zapisobierca	122
3. Osoba obciążona zapisem	122
4. Warunek i termin	123
5. Treść zapisu	123
6. Rzecz oznaczona co do tożsamości	124
7. Rzecz oznaczona co do gatunku	125
8. Wymagalność roszczenia zapisobiercy	125

9. Przedawnienie	125
10. Nieruchomość rolna	126
II. Zapis windykacyjny	126
1. Pojęcie	126
2. Zapisobierca	128
3. Treść zapisu windykacyjnego	129
4. Warunek i termin	129
5. Przedmiot zapisu windykacyjnego	130
6. Bezskuteczność zapisu windykacyjnego	131
III. Polecenie	132
1. Pojęcie	132
2. Osoba obciążona	132
3. Treść	133
4. Osoby uprawnione do żądania wykonania polecenia	134
IV. Wykonawca testamentu	134
1. Powołanie wykonawcy testamentu	134
2. Prawa i obowiązki wykonawcy	135
3. Wygaśnięcie praw i obowiązków	136
V. Inne dyspozycje testamentowe	136
Rozdział VIII. Stanowisko prawne spadkobiercy	139
§ 32. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku	139
I. Uwagi ogólne	139
1. Treść oświadczenia	139
2. Sytuacja gminy, Skarbu Państwa i fundacji	140
3. Złożenie oświadczenia przez osobę niemającą pełnej zdolności do czynności prawnych	140
4. Sytuacja spadkobiercy oraz zapisobiercy windykacyjnego przed złożeniem oświadczenia	141
II. Transmisja	142
1. Pojęcie	142
2. Sytuacja transmitariusza	142
III. Odrzucenie spadku	143
1. Skutki	143
2. Brak możliwości przyjęcia dorozumianego	144
IV. Bezskuteczność oświadczenia o odrzuceniu spadku	144
1. Ochrona interesów wierzycieli	144
2. Przesłanki	144
3. Skutki	145
V. Termin	145
1. Skutki upływu terminu	145
2. Termin do złożenia oświadczenia przez transmitariusza	146
VI. Zakaz warunku i terminu	147
VII. Wady oświadczenia woli	147
1. Uwagi ogólne	147
2. Błąd i groźba	148
3. Termin do uchylenia się od skutków prawnych złożonego oświadczenia	149
VIII. Treść oświadczenia	150

§ 33. Stwierdzenie nabycia spadku, poświadczenie dziedziczenia, europejskie poświadczenie spadkowe	151
I. Uwagi ogólne	151
II. Postępowanie	152
1. Postępowanie sądowe	152
2. Postępowanie przed notariuszem	153
3. Postępowanie o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego ..	155
4. Termin	156
5. Deklaratywny charakter orzeczenia	157
6. Domniemania	157
7. Zmiana prawomocnego postanowienia sądu, aktu poświadczenia dziedziczenia oraz europejskiego poświadczenia spadkowego	159
III. Skutki stwierdzenia nabycia spadku	159
1. Dowód uprawnień spadkobiercy	159
2. Ochrona osób trzecich	160
§ 34. Ochrona dziedziczenia	161
I. Uwagi ogólne	161
II. Roszczenie spadkobiercy	161
1. Treść	161
2. Charakter prawny	162
3. Konkurencja z roszczeniem windykacyjnym	162
4. Adresat	163
5. Przedawnienie	163
III. Rozliczenia między spadkobiercą a władającym spadkiem	163
1. Odesłanie do art. 224 i nast. KC	163
2. Dobra wiara władającego spadkiem	164
3. Zakres stosowania art. 1029 KC	164
§ 35. Odpowiedzialność spadkobierców za długi spadkowe	165
I. Uwagi ogólne	165
1. Zakres odpowiedzialności	165
2. Odpowiedzialność – pojęcie	165
3. Odpowiedzialność osobista	166
4. Ograniczenia	167
II. Odpowiedzialność przed przyjęciem spadku	167
III. Odpowiedzialność po przyjęciu spadku	168
1. Uwagi ogólne	168
2. Odpowiedzialność nieograniczona	168
3. Zmiany wprowadzone ustawą z 20.3.2015 r.	169
4. Odpowiedzialność ograniczona	170
5. Wykaz inwentarza i spis inwentarza	170
6. Powołanie się na ograniczenie odpowiedzialności	173
7. Granice odpowiedzialności	173
8. Powrót do odpowiedzialności nieograniczonej	174
9. „Podstępne” działanie spadkobiercy	174
10. Spłata długów	174
11. Ustawowe określenie granic odpowiedzialności	176
12. Solidarna odpowiedzialność współspadkobierców	177
13. Ograniczona odpowiedzialność współspadkobierców	177
14. Ograniczona i nieograniczona odpowiedzialność współspadkobierców	178

IV. Odpowiedzialność po dziale spadku	178
§ 36. Odpowiedzialność spadkobierców za długi spadku, w którego skład wchodzi gospodarstwo rolne	179
I. Uregulowania szczególne	179
II. Zastosowanie reguł ogólnych	180
1. Odpowiedzialność przed przyjęciem spadku	180
2. Odpowiedzialność po przyjęciu spadku	180
3. Odpowiedzialność po dziale spadku	181
4. Odpowiedzialność za inne długi	181
§ 37. Odpowiedzialność zapisobierców windykacyjnych za długi spadkowe	181
I. Uwagi ogólne	181
1. Nowe uregulowanie	181
2. Zakres odpowiedzialności	182
3. Odpowiedzialność – pojęcie	182
4. Odpowiedzialność osobista	182
II. Odpowiedzialność od otwarcia do działu spadku	183
1. Granice odpowiedzialności	183
2. Spłata długów	183
3. Odpowiedzialność solidarna	183
III. Odpowiedzialność po dziale spadku	184
Rozdział IX. Zachówek	185
§ 38. Ochrona interesów najbliższych krewnych zmarłego	185
I. Możliwe uregulowania prawne	185
1. Cele instytucji	185
2. Rezerwa i zachówek	186
3. Porównanie	186
§ 39. Podmioty uprawnione do zachowku	186
I. Podmioty uprawnione	186
II. Wyłączenia	187
III. Spadkobiercy uprawnieni do zachowku	188
IV. Powstanie roszczenia	188
§ 40. Zobowiązani z tytułu zachowku	189
I. Spadkobiercy	189
II. Osoby, na rzecz których zostały uczynione zapisy windykacyjne	189
1. Zasada ogólna	189
2. Odpowiedzialność kilku osób otrzymujących zapisy windykacyjne ...	190
3. Upoważnienie przemienne	190
III. Obdarowani	190
1. Zasada ogólna	190
2. Zróżnicowana sytuacja obdarowanych	191
3. Zaliczenie darowizny na poczet zachowku	191
4. Odpowiedzialność kilku obdarowanych	191
5. Upoważnienie przemienne	191
§ 41. Wysokość zachowku	192
I. Udział stanowiący podstawę obliczenia zachowku	192
II. Substrat zachowku	192
III. Doliczanie darowizn oraz zapisów windykacyjnych	193
1. Zasada	193

2. Wyłączenia	194
IV. Obliczenie zachowku	194
§ 42. Szczegółowe zagadnienia dotyczące zachowku	194
I. Odpowiedzialność uprawnionego do zachowku	194
1. Za zachówek	194
2. Za zapisy zwykłe i polecenia	195
II. Zmniejszenie zapisów zwykłych i poleceń	196
1. Uprzywilejowanie zachowku	196
2. Sposób zmniejszenia	196
3. Dalszy zapis i polecenie	196
4. Uprawniony do zachowku	196
5. Rzecz niepodzielna jako przedmiot zapisu	197
III. Przedawnienie roszczenia o zachówek	197
1. Przy dziedziczeniu testamentowym	197
2. Przy dziedziczeniu ustawowym	197
3. Charakter prawny terminu	198
IV. Dziedziczenie roszczenia o zachówek	198
§ 43. Ustalanie zachowku, gdy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne	199
Rozdział X. Wspólność majątku spadkowego i dział spadku	201
§ 44. Wspólność majątku spadkowego	201
I. Sytuacja prawna współspadkobierców	201
1. Stosowanie przepisów o współwłasności ułamkowej	201
2. Współposiadanie i współkorzystanie	202
3. Ochrona praw współspadkobierców	202
4. Wspólność wierzytelności	203
II. Zbycie udziału w przedmiocie należącym do spadku	204
1. Wymóg zgody współspadkobierców	204
2. Skutki braku zgody	204
3. Skutki rozporządzenia	204
§ 45. Dział spadku	205
I. Ogólne zasady działu spadku	205
1. Tymczasowy charakter wspólności	205
2. Istota działu spadku	206
3. Skutki działu	206
4. Sposoby podziału	206
5. Przedmiot działu	207
II. Umowny dział spadku	207
1. Zgodna wola spadkobierców	207
2. Strony umowy	207
3. Forma umowy	207
4. Treść umowy	208
5. Zaliczenie darowizn oraz zapisów windykacyjnych	208
6. Wady oświadczenia woli	208
7. Dział częściowy	209
III. Sądowy dział spadku	209
1. Uwagi ogólne	209
2. Podmiot legitymowany	210
3. Termin	210

4. Ustalenie składu i wartości spadku	210
5. Zakres kognicji sądu	211
6. Podział fizyczny	211
7. Podział cywilny	212
8. Wybór sposobu podziału	212
9. Spłaty i dopłaty	213
10. Podział całego spadku	213
IV. Zaliczanie darowizn oraz zapisów windykacyjnych	214
1. Uwagi ogólne	214
2. Wola spadkodawcy	214
3. Skutki zaliczenia	215
4. Osoby zobowiązane do zaliczenia	215
5. Darowizny podlegające zaliczeniu	215
6. Zagadnienia szczegółowe	216
7. Chwila określająca wartość darowizny i zapisu windykacyjnego	216
8. Wartość darowizny wyższa od schedy spadkowej	217
9. Zaliczanie darowizn, gdy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne	217
10. Koszty wychowania i wykształcenia	218
V. Dział spadku, w skład którego wchodzi gospodarstwo rolne	218
1. Zasady ogólne	218
2. Dział fizyczny	218
3. Dział cywilny	219
4. Spłaty i dopłaty	219
5. Uprawnienie do dalszego zamieszkiwania	219
6. Zaliczanie udziałów w gospodarstwie rolnym	220
VI. Skutki działu spadku	220
1. Ustanie wspólności	220
2. Rękojmia za wady	221
Rozdział XI. Umowy dotyczące spadku	223
§ 46. Zagadnienia ogólne	223
I. Umowy dotyczące spadku	223
II. Zakaz zawierania umów o spadek po osobie żyjącej	223
§ 47. Umowa o zbycie spadku lub udziału w spadku	224
I. Ogólna charakterystyka	224
II. Zagadnienia szczegółowe	224
1. Forma	224
2. Strony	225
3. Przedmiot	225
III. Skutki	226
1. Sytuacja nabywcy	226
2. Powiększenie się udziału spadkowego zbywcy	226
3. Rozliczenie między zbywcą a nabywcą	227
4. Surogacja	227
5. Zwrot nakładów i wydatków	227
6. Rękojmia za wady	228
7. Przejście korzyści i ciężarów	228
8. Odpowiedzialność za długi	228

Rozdział XII. Zagadnienia szczególowe	229
§ 48. Międzyczasowe prawo spadkowe	229
I. Zasada ogólna	229
II. Wyjątki	230
III. Dziedziczenie gospodarstw rolnych	230
§ 49. Dziedziczenie cudzoziemców	231
I. Zasada ogólna	231
II. Przypadki szczególne	232
1. Ustawowe dziedziczenie gospodarstw rolnych	232
2. Testamentowe dziedziczenie gospodarstw rolnych	232
3. Nabywanie nieruchomości przez cudzoziemców	232
Indeks rzeczowy	235